

Міфи СОТ та загрози платіжному балансу України

Наталія Микольська, ЮФ Sayenko Kharenko _ П'ятниця, 26 грудня 2014, 14:13

фото hk.crntt.com

"Європейська правда" продовжує публікацію експертних оцінок ініціативи уряду про тимчасове – на 12 місяців – [підвищення митних ставок на 5-10%](#).

Досі ми публікували [позиції експертів](#), які критично оцінювали цю ініціативу, характеризуючи її як [порушення Україною](#) своїх зобов'язань як країни-члена Світової організації торгівлі.

Автор цієї публікації дотримується протилежної думки, доводячи це на підставі аналізу норм СОТ та подібних прецедентів.

Запропоновані українським урядом законопроекти щодо запровадження додаткового імпортного збору для стабілізації платіжного балансу (№ 1562 та №1563) не лише сколихнули бізнес та громадськість, а й обросли різними міфами щодо їх відповідності зобов'язанням України в рамках Світової організації торгівлі та наслідків прийняття.

Так, саме **міфами**, які ми спробуємо розвіяти.

Механізм підтримання рівноваги платіжного балансу дійсно передбачений статтею XII ГАТТ, проте для правомірності вжиття таких заходів необхідним є дотримання певних вимог, про які мова піде далі.

Україна застосовує такі заходи не вперше: у 2009 році було запроваджено 13% додатковий митний збір щодо певних категорій імпортованих товарів.

У даній статті ми не надаємо оцінок економічним підставам та наслідкам запровадження додаткового митного збору як для бізнесу, так і для держави в цілому, а також діям уряду щодо його запровадження.

Стаття присвячена виключно аналізу відповідних зобов'язань України як держави-члена СОТ.

Міф №1 - стаття XII ГАТТ дозволяє застосовувати лише квоти з метою підтримки рівноваги платіжного балансу

В експертному і бізнес-середовищі почала ширитись думка, що запровадження додаткового імпортного збору понад існуючі зв'язані ставки імпортних мит є грубим порушенням статті II ГАТТ, і що для підтримки рівноваги платіжного балансу держава може запроваджувати лише кількісні обмеження (квоти).

Насправді СОТ не забороняє застосовувати кількісні обмеження для підтримки рівноваги платіжного балансу. Проте можна застосовувати і не лише їх.

Стаття XII ГАТТ, яка передбачає механізм підтримання рівноваги платіжного балансу, є "винятком" із загальних положень ГАТТ (в тому числі статті II ГАТТ) і передбачає право держави з метою підтримання свого зовнішнього фінансового стану та рівноваги платіжного балансу **обмежувати кількість чи вартість товару**, який імпортується.

Додаткові імпорتنі збори як засіб реагування проблеми з платіжним балансом застосовувались, наприклад, Чехословаччиною (1991 р.), Польщею (1992 р.) та Словацькою Республікою (1994 р.). На додаток до статті XII ГАТТ право держави застосовувати заходи для підтримки платіжного балансу деталізоване у Домовленості про положення ГАТТ 1994 року щодо платіжного балансу (що є невід'ємною частиною ГАТТ, "Домовленість"), яка встановлює, що члени СОТ підтверджують своє зобов'язання при виборі заходів для збереження рівноваги платіжного балансу надавати перевагу тим заходам, які справляють найменш руйнівний вплив на торгівлю. Вважається, що такі заходи включають додаткові імпорتنі збори, що можуть застосовуватися додатково до імпорتنих мит, погоджених цією державою в СОТ.

Таким чином, для збереження рівноваги платіжного балансу держави-члени СОТ можуть запроваджувати як квоти, так і додаткові митні збори. **Домовленість забороняє лише одночасне використання таких заходів.**

Отже, запропонований законопроектами додатковий імпорتنий збір як спосіб регулювання ситуації із платіжним балансом України априорі не суперечить положенням угод СОТ.

Міф №2 - Україна мала провести консультації із бізнесом та торговельними партнерами перед запровадженням додаткового імпортного збору

Другим "каменем у город" уряду було звинувачення у тому, що уряд не провів жодних консультацій як із торговельними партнерами України, так і з бізнесом, і що це теж є порушенням угод СОТ.

Насамперед, стаття XII ГАТТ та *Домовленість* не передбачають проведення консультацій із торговельними партнерами чи бізнесом перед запровадженням відповідних обмежувальних заходів.

Держава-член СОТ, що запроваджує відповідні заходи, дійсно має провести консультації щодо характеру ускладнень в її платіжному балансі, існуючих альтернативних коригуючих заходів, а також можливого впливу обмежень на економіку інших сторін. Додатково встановлюється необхідність щорічного проведення таких консультацій (з метою моніторингу).

Проте такі консультації проводить Комітет з обмежень у зв'язку з платіжним балансом ("Комітет") з метою розгляду всіх заходів щодо обмеження імпорту, які вживаються у зв'язку з платіжним балансом.

Держава, що застосовує нові обмеження, повинна вступити в консультації з Комітетом протягом чотирьох місяців після прийняття таких заходів.

Також необхідно невідкладно сповістити Генеральну раду СОТ про запровадження нових або зміну вже існуючих заходів щодо стабілізації платіжного балансу.

Цікаво, що до перегляду тексту статті XII ГАТТ у 1960-х роках вона передбачала, що передчасне розкриття інформації про можливе застосування заходів для підтримки платіжного балансу може зашкодити державі, спричинити спекулятивний відтік капіталів та знівелювати значення статті XII ГАТТ в цілому.

Міф №3 - Україна порушує свої зобов'язання як держава-член СОТ

Оскільки стаття XII є так званим "винятком" із загальних положень ГАТТ, вкрай необхідно дотримання спеціальних матеріальних та процесуальних вимог. Якщо цих вимог не дотримано, запроваджені заходи вважаються неправомірними.

Що ж це за вимоги?

По-перше, обмеження імпорту, які застосовуються стороною, не повинні перевищувати рівень, необхідний для того, щоб відвернути неминучу загрозу серйозного скорочення грошових резервів чи зупинити таке скорочення. При цьому визначення, яке скорочення грошових резервів слід вважати серйозним, належить до компетенції Міжнародного валютного фонду.

Саме МВФ визначає інші фінансові аспекти питань, які розглядаються на консультаціях у подібних випадках.

По-друге, заходи щодо стабілізації платіжного балансу можуть застосовуватись не до всіх товарів, проте не може бути жодних винятків щодо країн (тобто заходи застосовуються на основі режиму найбільшого сприяння). Тобто під дію таких заходів можуть потрапити і товари з країн-членів зони вільної торгівлі, оскільки стаття XII ГАТТ міститься серед переліку обмежувальних заходів, які можуть застосовуватись до країн-членів ЗВТ (стаття XXIV:8 ГАТТ).

Тому відповідно до угод СОТ (ми не аналізуємо політичний аспект угод про ЗВТ), застосування додаткового імпортного збору до товарів, що імпортуються з ЄС та інших країн, з якими Україна уклала угоди про ЗВТ (ЄАВТ, Македонія, країни СНД), вважається правомірним.

По-третє, з метою зведення до мінімуму будь-яких побічних наслідків протекціоністського характеру держава повинна впроваджувати відповідні обмеження у транспарентній формі. Тобто

при застосуванні таких заходів необхідно чітко обґрунтувати критерії, на основі яких визначались товари, що підпадають під дію обмежень, а також сам характер обмежень.

Не слід забувати, що такі заходи мають бути тимчасовими, тому держави повинні публічно і якомога швидше оголошувати розклади відміни заходів щодо обмеження імпорту, які вживаються у зв'язку з платіжним балансом.

В разі дотримання Україною вказаних вимог вважатиметься, що запроваджені заходи відповідають вимогам угод СОТ.

Перевірка запроваджених заходів на відповідність вимогам статті XII ГАТТ належить до компетенції Комітету.

Замість висновку

Остаточне рішення щодо правомірності введення Україною додаткових мит буде визначено Комітетом, який при прийнятті такого рішення аналізуватиме, чи було дотримано Україною всіх встановлених вимог і процедур, в тому числі виходячи з висновків МВФ щодо необхідності такого кроку.

Саме тому без проведення такого аналізу наразі не можна стверджувати, що запровадження запропонованих заходів відповідатиме зобов'язанням України в рамках СОТ.

Проте вже зараз можна зробити висновок, що заяви про їх повну невідповідність угодам СОТ є передчасними.

Насамкінець хотілося б зазначити, що галас, який здійнявся щодо апіорі невідповідності як такого запровадження додаткових імпортних мит для підтримання рівноваги платіжного балансу зобов'язанням України в рамках СОТ, ще раз підтвердив гостру необхідність підвищення загального рівня обізнаності бізнес-середовища, політиків і державних діячів, журналістів з угодами СОТ, можливостями та заборонами, які вони передбачають.

Без цього ані український бізнес, ані Україна як держава не зможе зайняти належне місце в системі міжнародної торгівлі.

Автор: Наталія Микольська, голова практики міжнародної торгівлі юрфірми Sayenko Kharenko в рамках Освітньої ініціативи ГО "Український центр сприяння інвестиціям та торгівлі".

Автор висловлює подяку за внесок у підготовку даної статті молодшому юристу Sayenko Kharenko Олександрі Бровко